MUSTAFA KEMAL

Mehmed Emin Yurdakul

Eski harflerden yeni harflere aynen aktaran:
E. Kılınç

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1724
KÜLTÜR SERİSİ: 967

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-149-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1928, Ahmed İhsan Matbaası
2. Basım

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Mehmet Emin Yurdakul: "Ben bir Türk'üm dinim cinsim uludur," mısrasıyla gönüllere taht kuran Türkçü şair Mehmet Emin Yurdakul 1868 yılında Beşiktaş'ta dünyaya geldi. İlk tahsilini Beşiktaş Askeri Rüştiyesinde tamamladıktan sonra İdadiyeye ve Hukuk Mektebine devam etmiştir. Genç yaşında devlet memuriyetine giren şair sadaret evrak kaleminde çalıştıktan sonra Rüsumat Evrak Müdürlüğü yapmıştır. 1907'den itibaren Rüsumat Nazırı olarak Trabzon ve Erzurum'da vazife gördükten sonra Meşrutiyetin ilanını müteakip Bahriye Nezareti müsteşarlığına getirilmiştir. Hicaz vali vekilliği ve Sivas valiliği görevlerini ifa ettikten sonra istifa ederek İstanbul'a gelmiş Ahmet Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali ve Yusuf Akçura tarafından tesis edilen *Türk Yurdu* mecmuası çevresine dahil olmuştur. Yurdakul ismi sayılanlardan Yusuf Akçura'yla beraber Millî Mücadeleye katılmak için Anadolu'ya geçmiştir. Burada Millet Meclisi azalığına seçilen Yurdakul son senelerde İstanbul mebusluğu da yapmıştı. Şiirlerindeki Türkçü vurgularla tanınan Mehmet Emin Yurdakul 14.01.1944 tarihinde hayata gözlerini yummuştur.

İÇİNDEKİLER

Sunuş 9
Mehmed Emin Bey'i Okurken 9
İttihâd ve Terakki'denMehmed Emin Bey 12
Mehmed Emin Bey'inTürkçülüğü.....13
Millî Edebiyat ve Mehmed Emin Bey 15
Mehmed Emin Bey'in Düşünce Dünyasının
Bir Özeti Olarak "Mustafa Kemal".....17

Birinci Kısım
Zafer
Ey Beşerin Çarpan Kalbi 27

Millî Mücadele Yolunda
İstanbul'da
Rüya Ağacı 30
Doğduğum İlahi Beldeye 34
Anadolu'ya Doğru
Ilgaz Dağları 44
Aydın Kızları 47
Aydın Kızları 47
Onların Hikâyesi 49
Yurtlarına Karşı.....53

Siperlerde 55
Vur 62
“Vur!” Dedim 63
Dağlılar 73
Fransa’ya 84
Zehirli Oklar 94
Ne Zamana Kadar 97
Kral George’a 99

Mustafa Kemal

Zafer 116

SUNUŞ

Mehmed Emin Bey'i Okurken

Ayaz İshakî'nin dil konusunda Süleyman Nazif'e ve Ali Nusret'e getirdiği eleştirilerinde haklı olduğunu kabûl etmeliyiz.

Tasvîr-i Efkâr'dan Süleyman Nazif'e 22 Temmuz 1909 günü şöyle seslenir:

> ... Süleyman Nazif Bey ve onun meslekdâşları kendilerinin makalelerini İstanbul'un mekâtib-i âliye görmüş Fars ve Arap dillerinin kavâidini öğrenmiş üç dört bin karileri için yazıyorlar ve şu üç dört bin adamın lisanını Türkçe diye dava ediyorlar.
>
> Fakat meselenin başka ciheti var: Mekâtib-i âliye görmeyen ve lisan-ı Fârisî ile kavâid-i Arabîye bilmemekle birlikte Türkçe okuyup yazabilen on beş milyon Osmanlı Türkleri'ni ne yapacaksınız?

İsmail Habib Sevük'ün de belirttiği gibi, *Tasvîr-i Efkâr*, havâssa mahsûs bir gazetedir (*Edebî Yeniliğimiz*, s. 301, 1935), bu yüzden fiyatı yüksek ve okuru sayılıdır. Ayaz İshakî "üç-dört bin okur" derken abartmış bile olabilir.

Süleyman Nazif'in tartışma yaratan yazısıysa, gazetenin 12 Temmuz 1909 günlü nüshasında yayımlanmıştı. O yazısında, dilimizdeki Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasına şiddetle karşı çıkarken, avamla havâss arasındaki dil ve idrak birliğinin sağlanmasının, havâssı tenzil yoluyla değil de, ancak avamı terfi suretiyle olması gerektiğini savunmuştu. Aynı gazetede Ebüzziya Tevfik Bey'in de dilde sadeleştirme tartışmaları üzerine epey makalesi yayımlanır ve 11 Eylül 1909 günü işi "Her Romalı bir Çiçero, bir Seneca, bir Kato muydu? Veya bunların hitâbiyatta ve edebiyatta ve felsefiyatta hâiz oldukları tur-i mahsûsu umûmî Romalılar anlar mıydı?" demeye kadar vardırır.

Ali Nusret Bey'in *Servet-i Fünûn*'un 5 Ağustos 1909 günlü nüshasında yayımlanan yazısını üç defa okuduğunu belirten Ayaz İshakî, çok öfkelenmiştir ve ona *Sırât-ı Müstakîm*'in 19 Ağustos 1909 günlü nüshasında şu yanıtı verir:

... Mehmed Emin Bey'in şiirlerini anlayanlar sizin yazdıklarınızı anlamazlarsa, bundaki kabahat fikrinizde olmayınca dilinizde olmak lazım gelmez mi? Meselâ, *Servet-i Fünûn*'daki makalenizdeki 1.440 kelimenin sadece 368'i Türkçe'dir, üstelik bunların çoğu da edevât.

Ayaz İshakî'yi kızdıran Ali Nusret, İsmet Hanım ile şehid Osman Şahabettin'in ikinci oğulları, Cenap Şahabettin'in ise kardeşidir. Ali Nusret'in ismi 1314 (1896/97) yılındaki mensur şiirlerinden sonra İkinci Meşrûtiyet'e kadar çok uzun bir süre dergi ve gazetelerde görülmemiştir. Bu suskunluk döneminde şiirden bütünüyle uzaklaştığını, buna karşın dil ve eğitim konularında yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Dil konusunda son derece hassas biri olan Ali Nusret'in İkinci Meşrûtiyet'in ardından dilde sadeleşme tartışmaları konusundaki ve diğer eleştirel makaleleri düzenli olarak *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanmıştır. Ali Nusret de, Süleyman Nazif ve Ebüzziya Tevfik Bey gibi bir "üslûb-i müzeyyen" yanlısıdır.

Peki, Ayaz İshakî'nin, lisan-ı Fârisî ile kavâid-i Arabîye bilmemekle birlikte Türkçe okuyup yazabilen on beş milyonun şiirlerini anladığını belirttiği Mehmed Emin Bey kimdir?

Mehmed Emin Bey'i o yıllarda Türk Derneği'nde görüyoruz. Türk Derneği, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk Türkçü kuruluştur. Derneğin amacı "Türk diye anılan bütün kavimlerin mâzisi, hâli ve eserlerini öğrenmek ve öğretmek" olduğu kadar, dilimizi Arapça ve Farsça kelimelerden arındırarak sadeleştirmektir. Türklerin yanında, Rus Vladimir Aleksandroviç Gordlevski'nin, Alman Martin Hartmann'ın ve Ermeni Agop Boyacıyan Efendi'nin de Türk Derneği bünyesinde çalışmaları dikkate değer bir ayrıntıdır.

25 Aralık 1908 günü İstanbul'da kurulan Türk Derneği'nin, çok kısa bir süre sonra, Rusçuk'ta, Kastamonu'da, İzmir'de ve Budapeşte'de şubeleri açılmıştır. Derneğin ilk yayın organı olarak Ayaz İshakî'nin Süleyman Nazif'e ve Ali Nusret'e yanıtlarının yayımlandığı *Sırât-ı Müstakîm* görülüyor. 1911 yılındaysa *Türk Derneği* dergisi yayımlanmaya başlanır. Bir yandan dernek ve dergi vasıtasıyla dilin sadeleştirilmesi ile Türkçenin Osmanlı vatandaşları arasında yaygınlaştırılması için hükûmete teklif ve görüşler bildirilirken, diğer yandan da, dernek bünyesinden Andon Tıngır Efendi'nin *Sarf-ı Tahlil-i Lisân-ı Türkî* ve İbn Mühennâ'nın *El-Kitâb-ül Lûgati't-Türkiye* isimli çalışmaları tefrika edilir. Bu arada 1910 yılının Nisan ile Ekim ayları arasında ilk üç sayısı Manastır'da, son beş sayısıysa Selânik'te yayımlanan *Hüsn ü Şiir* dergisi de, 9'uncu sayıdan itibâren *Genç Kalemler* olarak isim değiştirip, Türkçü, Millî Edebiyatçı ve Yeni Lisancı yapısıyla *Türk Derneği* dergisinin safına katılır. İttihâd ve Terakki'nin desteğiyle yayımlanan *Genç Kalemler*, en fazla derginin 1911 yılının Nisan sayısında başlattıkları Yeni Lisan akımıyla tanınmaktadır. Yeni Lisan akımının

manifestosu olarak kabûl edilen ilk makaleyse, Ömer Seyfeddin tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıda dilde sadeleşme düşüncesi savunulurken, sadeleştirmenin de ancak Türkçeden yabancı kelimelerin çıkarılmasıyla ve yazı dili ile konuşma dili arasındaki ayrımın ortadan kaldırılmasıyla olabileceği belirtilmiştir.

Mehmed Emin Bey, döneminin en önemli Türkçü, Millî Edebiyatçı ve Yeni Lisancı isimlerinden biridir. Bu yüzden "Türk Şâiri" ve "Millî Şâir" olarak anılır. Ayrıca, İttihâd ve Terakki'nin de içindedir.

İttihâd ve Terakki'den Mehmed Emin Bey

İttihâd ve Terakki'nin ilk döneminde teşkilâtın çoğunluğunun Türk asıllı Müslümanlardan oluşmasına dikkat edilmekle birlikte, bunun bazı rahatsızlıklara neden olduğu da anlaşılmaktadır. Bu yüzden Kâzım Karabekir, cemiyetin kelime-i mürur denen sembolü olan hilâle karşı çıktığında, onun hilâl işâretine dokunmasından hiç hoşlanmayan Enver, "Cemiyete sırf Türkler değil, İslâm olan bütün Osmanlılar da alınıyor. Yeter ki hürriyet ve meşrûtiyet taraftarı olsunlar. Hilâl işâreti ile salîbe karşı savaş açacak değiliz ya!" şeklinde bir açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Enver Bey, teşkilâtı "İslâm olan Osmanlılar" esâsına dayandırmasına karşın Ahmed Rıza Bey yapılanmanın esâsı için "Türk ve Müslüman" vurgusu yapmaya özen göstermiştir. Ama, Fethi Bey'e göre, İttihâd ve Terakki, içinde her türlü millî ve gayr-i millî unsurun kaynaştığı ve yekpâre müessesesinin olmadığı bir yapılanmadır. Yahudi, Rum, Ermeni, Arnavut, Arap ve Marunî gibi üyelerin mevcûdiyeti de Fethi Bey'i doğruluyor.

Fethi Bey, İttihâd ve Terakki içinde fikriyatçıların bulunmadığını söylerken, aslında teşkilât içinde her kafadan

Birinci Kısım

ZAFER

Ey Beşerin Çarpan Kalbi

Ben ihtiyar ceddimin gözleriyle göğe baktım
Secde ettim, yalvardım, intikamın mabuduna.
Bir ilahî tepede gökçü gibi ateş yaktım;
El uzattım, haykırdım, yıldırımın buluduna.

Yazıklar ki bu aziz yerde ne göz, kulak var;
Şu dört ufuk mabetsiz ve ilahsız birer bozkır.
Alevleri sönmüş birer yangın şu yıldızlar;
Şu yedi gök dikenli çöller gibi vahşi, sağır.

Fakat böyle değilsin, ey beşerin çarpan kalbi!
Sen celladı görensin, sen kurbanı işitensin;
Hakkın sağır olmayan, kör olmayan göğü sensin.

Ve sensin ki resuller, kahramanlar yaratırsın;
Kurtarıcı ellerde nur ve ateş parlatırsın.
Buluyorum, ben yalnız, yalnız sende ulu Rabbi!

Millî Mücadele Yolunda
İstanbul'da

Rüya Ağacı

Sıkıntılı bir geceydi; gök yıldızsız, şehir ışıksızdı. Duvarların üstünde fosforlu camlar gibi parlayan, kedilerinkine benzeyen baykuş gözlerinden başka bir parıltı görülmüyordu. Sokaklarda karanlıkları titreten hayaller; fenalıklar için dolaşan, cinayetler için kapıları dinleyen şüpheli gölgeler gibi korku ve dehşet yayıyordu. Ortalık ıssızdı; uçan yarasaların kanatları bir yılan hışırtısı gibi ses veriyordu. Hava mezarların, mağaraların küflü kokularını içmiş gibiydi.

Ben odamın içinde, sandalyemin üzerinde direğe bağlanmış bir esire benziyordum. Burada bu karanlık gece, sanki beni bir zenci köle gibi ucu demirli kırbacıyla dövüyordu.

Saatlerce işkence ve ızdıraplar içinde kıvrandıktan sonra yorgun düştüm; uyku ile uyanıklık arasında dalar gibi oldum.

Rüyamda bir ağaç gördüm: Dalları gökleri delecek kadar yüksekti. Kökleri dünyayı sarmış gibi büyüktü. Kabuklarına eski ve yeni nesillerin yaşadıkları devirlere ait hatıralar oyulmuştu; kırık ve kesik budaklarının altında yuvalar bozulmuştu; kökünde sapına kadar gömülü büyük bir balta vardı.

Bu, benim Hint masallarında işittiğim sihirli ağaçlar gibi canlıydı; âdeta iri cüsseli bir insan gibi uzun sakalı, uzun saçları göğsünü, omuzlarını kaplamıştı. Ciğerleri soluyordu; büyülü nazarlarıyla insana bakıyordu; solgun, derileri çatlak dudaklarını kımıldatarak iniltili sesle bir şeyler söylüyordu.

Bu esrarlı ağacın yanına gittim; dedim:

> "Ey sihirli ağaç, söyle ki sen nesin? Bu yeşil memlekette niçin böyle sararıp soldun? Önünden akan bu yeşil ırmak sana su vermiyor mu? Bu altın güneşin nur ve ziyasından mahrum musun? Senin her biri bir ağaç kadar büyük olan dallarını

Mustafa Kemal

Zafer

İsmet Paşa'ya

Kavminin bir idam günündeydi ki
Sana bir acıklı nevha aksetti;
Sanki bir kurbanın feryadındaki:
"Gel kurtar!" sedası seni titretti.
"Gel kurtar!" Bu sana bedbaht vatanın
Ağlayan bir ruhu gibi haykırdı;
Bir bağrı yaralı dişi arslanın
Kükreyen sesiyle seni çağırdı.
"Gel kurtar!" Sen bunu taş beldelerden,
Kerpiçten duvarlar içinden duydun;
Bin yıllık yosunlu harabelerden,
İsimsiz mezarlar içinden duydun.
"Gel kurtar!" Bu senin yeşil bahçende
Elemle haykıran kuşların oldu.
Gölgenle kaldığın ıssız gecende
Kapını çalan bir rüzgârın oldu.
Bu susmaz, bu yanık sese doğru sen
Beklenen bir resul ruhuyla geldin;
Bir siyah gecenin derinliğinden
Bir sabah yıldızı gibi yükseldin.
Baktın: Her saati uzun yıl olan
Izdırap gecesi, zulüm gecesi;
Günahkâr elleri kanlarla dolan
Cinayet gecesi, ölüm gecesi:
Bir yanda: bir büyük, ıssız harabe
Bir kanlı tabutta yere gömülü

Yüzlerce yıkılmış mukaddes kubbe
Bir siyah kefenle, külle örtülü.

Ayaklar altında aziz kitaplar
Bir kirli paçavra gibi çamurlu;
Beygirler bağlanan yıkık mihraplar
Ahırlar gibi ot ve gübre dolu.
Burda: Kırk memleket, bin mabet yanık;
Dolaşan gölgeler harabe kızı;
Bin siyah kovuktan damlayan ışık
Kanayan yaralar gibi kırmızı.
Burda her yıkılmış köyün üstünde
Her yanık minare bir mezar taşı;
Her pınar, bir şehit halkın önünde
Bir ana toprağın gözünün yaşı.
Bir parça ötede, öbür yanda da:
Sofralar kurulmuş büyük salonlar;
Hepsinde fânuslar, mumlar yanmada;
Hepsinde naralar, zil sesleri var.
Burda da her çatı Allahsızların
Tüyleri ürperten bir günah yeri;
Gözyaşlı âşıklar mazlum kızların
Elleri bağlanmış seyircileri.
Burda da ak saçlı her beyaz alın
Kapılar önünde sanki bir eşik;
Kırbaçlar altında binlerce kadın
Etleri dökülmüş bir yığın kemik.
Bu, senin o bedbaht vatanındı ki
Buraya bir sürü haydut çıkmıştı.
Burdaki yurtları ellerindeki
Ateşle, demirle yakıp yıkmıştı.
Artık o asırlık kemerler, taklar,
Kubbeler altından ses gelmiyordu;
O yanık kanatlı kartal bayraklar